

עבודה זרה. פרק ראשון – לפני אידיהן דף כא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קלא רש"י תוספות

1 אמר רב משרשיא מוזה חובת הדר היא – פירוש: ואם כן אין לגזור בהו שכירות אטו
2 מכירה, דמכירה לא מפקע לה ממוזה, אבל בשדות במכירה מפקע להו ממעשר. ויש
3 מפרשים דאתיא אפילו למאן דאמר אין קנן לגוי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר בסוף
4 "השולח" (גיטין מז, א), דמכל מקום חשובה הפקעה מה שהיא עתה ביד גוי והוא זורעה,
5 שאינו מפרש ממנה מעשר, נמצא שאין מקיימן
6 בזה השדה מצוה הללויה בה. אבל בית אבן
7 הפקעה, מפני שאין חביבתי עזמו חייב כיון שאין
8 ישראל דר בתוכו. ולא נהירא, דאם כן מאי
9 קאמר בסמוך לרבי יוסי: שדה דאית ביה תרתי
10 גזרו רבנן שכירות אטו מכירה? הלא בשכירות
11 גופא איכא תרתי, דבשכירות גופיה איכא
12 הפקעה ממעשר, שלא יעשר הגוי מאותה
13 תבואה! ועוד קשיא, דלשון הפקעה משמע
14 שמפקיע החיוב לגמרי מן הקרקע, ובאן אין
15 הפקעה גמורה כיון דאין קנן, שהרי גם עתה
16 שהוא ביד הגוי אם יזרע בה ישראל התחייב
17 לעשר! לכך נראה לפרש דאתיא כמאן דאמר יש
18 קנן, ובשמוכרה לגוי הוא אפיקעה משע
19 ממעשר, שאפילו זרע ישראל לא יתחייב
20 במעשר. אבל בית דרבי אינו מפקיע מן המוזה,
21 דאפילו לא ימכרו לגוי אלא שלא יודר בו
22 ישראל – אין כאן חיוב מוזה מן התורה, ואפילו
23 אם שכרה ישראל אתר ודר בתוכה. דהכי קיימא
24 לך, דהא אמרין פרק "התכלת" (מנחות מד, א) **כי**
25 **השוכר בית בחוץ לארץ כל שלשים יום פטורה**
26 **מן המוזה, ובאן ואילך חייבת, בארץ ישראל**
27 **חייבת מיד – מכל מקום אין חיוב זה מן התורה,**
28 **דמדאורייתא פטורה לעולם בדכתיב "ביתך" ולא**
29 **של אחרים. ואף על גב דרשנין "ביתך" –**
30 **ביאתך, להניחה בימין דרך ביאה, מכל מקום תר**
31 **"ביתך" כתיבי, אבל רבנן הוא דחייבוהו לאחר**
32 **שלשים יום מפני שהיא נראית כשלו. מדיי תורה**
33 **אטלית שאולה, דכל שלשים יום פטורה מן**
34 **הציצית, והוא הדין לעולם מן התורה, משום**
35 **דכתיב "כסותך" ולא של אחרים, ורבנן הוא**
36 **דגזרו לאחר שלשים יום מפני שנתאית כשלו.**
37 **קסבר כיבוש יחיד שמיא כיבוש – הקשה הרב**
38 **רבינו אלחנן, דבפרק קמא דגיטין (ח, א),**
39 **היבא דקתני: בשלש דרכים נכנסת תורה לארץ**
40 **ישראל ובשלושה דברים הוציאה לארץ, אמאי לא**
41 **חשיב הא מילתא דהבא, דבמכירת בתים**
42 **ושכירות שדות (שנות לארץ ישראל, ובשכירות**
43 **בתים) שוות הוציאה לארץ? דהא אפילו בחדיא**
44 **פליגי התם, דקאמר: עשה טמא כחוצה לארץ**
45 **ודרוצה ליכנס לא בשדה כינס בארץ ישראל**
46 **ואומר רבינו יצחק דתני ושייר. ואף על גב דנחית**
47 **תנא למניינא, מכל מקום איכא למימר תנא**
48 **ושייר כדאשכחנא בהרבה מקומות. כיבוש**

1 משכירין להם בתים – ולא גזרינן אטו מכירה, דאי נמי אתי ליה מכירה לא עבר
2 אדאורייתא, דכי כתיב לא תתן להם חן ותנייה – בארץ ישראל כתיב, דחשיבא
3 חנייתה. ומיהו מכירה לבתולה לא, דגזרינן משום מכירה דארץ ישראל. אבל לא
4 שדות – דאיכא תרתי לאיסורא. והוציאה לארץ – דמרחק, וליכא למיגזר מכירה דהתם
5 אטו מכירה דארץ ישראל. מוכרין בתים
6 ומשכירין שדות – אבל מכירה דשדות לא, **1**
7 כיון דאיכא תרתי – גזרינן. טעמא דרבי יוסי
8 מפרש בגמרא. אף במקום שאמרו להשכיר
9 – בתים, לא לבית דירה אמרו, אלא
10 לאשתמשי בהו בציבי וחיבנא. מפני
11 שנקראת על שמו – והרואה שמחממין
12 בשבת אמרו שהבלנים שלוחין של ישראל
13 הן. **גמרא** חובת הדר הוא – ולא חובת
14 הבית, הלכך ליכא אפקעתא. דכתיב "ביתך"
15 – הדר ביאתך, אלמא למי שנכנס וירצא
16 לתוכה אזרה רחמנא. היא **גופא** נזירה –
17 שכירות אטו מכירה. והא שכירות שדות
18 דסוריא נזירה לגזירה היא – דקא סלקא
19 דעתין משום שכירות דארץ ישראל איתסר.
20 שמיא כיבוש – ובמכירה דסוריא איכא
21 איסורא בין בתים בין שדות, הלכך שכירות
22 שדות דסוריא לאו גזירה היא משום שכירות
23 דארץ ישראל, אלא משום מכירות שדות.
24 דלאו גזירה היא אלא איסורא דאורייתא.
25 ומיהו לא אחמור בה רבנן למיגזר שכירות
26 דבתים אטו מכירה. אבל שדות דאיכא תרתי
27 גזרו – שכירות אטו מכירה. ובחוצה לארץ
28 כו' שדות דאית בהו תרתי גזרו בהו רבנן –
29 דמשכירין ולא מוכרין, משום מכירה דארץ
30 ישראל. רבי יוסי אומר בארץ ישראל
31 משכירין להם בתים – ולא גזרינן אטו
32 מכירה. אבל שדות – דאיכא במכירתן תרתי
33 לאיסורא – גזרינן שכירות אטו מכירה. הכי
34 גרסינן: קסבר כיבוש יחיד לאו שמיא כיבוש
35 – הלכך ליכא איסורא במכירת בתים. שדות
36 דאית בהו תרתי גזרו בהו רבנן – מכירתן
37 בסוריא אטו מכירה דארץ ישראל. וניחוש
38 דלמא אויל האי ישראל – דשרית ליה לזבוני
39 לחד גוי, ומזבין להאי יחיד. ואויל – האי גוי
40 ומזבין לה לתרתי פלגי לתרי, ומעכב
41 השלישית לעצמו, ואיכא שכונה. מיפקדינן –
42 גרסינן. אלפני דלפני כו' – כלומר, לכולי
43 האי לא חיישינן.
44 **וכתנא**
45 **האי ישראל ומזבין לחד גוי, ואויל היאך ומזבין לה לתרתי**
46 **ד"לפני" לא מפקדינן. "אף במקום שאמרו להשכיר".**
47 **מכלל דאיכא דוכתא דלא מוגרין,**
48 **וסתנא**

יחיד – פירש הקונטרס: שלא היה שם אורים ותומים וששים רבוא. ויותר נראה כמו שפירש הרב רבינו יצחק מהרפוט, דכל מה שכבש יחיד כגון יארן כן מנשה אינו ארץ ישראל. אבל
קשיא, דאי מארץ ישראל הוא – אין זה קרוי כיבוש יחיד, ואם מחוצה לארץ הוא – אפילו היו שם ששים רבוא קרוי כיבוש יחיד! לכך נראה: כל שאין לו רשות לכבש נקרא חוצה לארץ,
דכל זמן שלא כבש כל ארץ ישראל לא היה לו רשות לכבוש חוצה לארץ. והכי איתא בספרי פירשת "עקב" כשכבש דוד ארם נהרים וארם צובה, אמרו לו הקדוש ברוך הוא: סמוך לפלטימ
שלך לא כבשת, ואתה הולך ומכבש חוצה לארץ? שנאמר "ואת היבוס יושב ירושלים" וגו'. **אלפני** דלפני לא מפקדינן – האי סימנא בעלמא הוא, כלומר, לכולי האי לא חיישינן. אי
נמי, כיון דאיסור שכונה שלא יבא הזיק לישראל, קרי ליה מכושול לפני עור.
אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו וכו' – יש לפקע על מה שמוכרים בני אדם למכור ולהשכיר בתים לגוים ואף לבית דירה. ויש רוצים להביא ראיה להתיר מדתנאי
ברוטסתא (פרק שני): כאן ובאן לא ישכיר אדם ביתו לגוי מפני שידוע שמכניס לתוכה עבודה זרה, אפילו הכי משכירין להם ארוות ואוצרות ופונקאות אף על פי שידוע שמכניס
לתוכו עבודה זרה. משמע הטעם משום שחמלק בין מקום שמכניס עבודה זרה בקביעות בין שאינו מכניס, והבדל שאומר אינו מכניס עבודה זרה בקביעות שרי. ופי' זה בעת שהגוים שבינינו
אינם מכניסין לבתיהם עבודה זרה בקביעות אלא כשיש שם מת או שנוטה למות, וגם אותה שעה אינן עובדין אותם – מותר. אכן, משם אין ראיה גמורה, כי מן תלות טעם היתר דארוות
ואוצרות דשמן לא אסרה התורה אלא בבית העשוי לידירה דכתיב: "לא תביא תועבה אל ביתך", ולשם אפילו דרך עראי אסור, אבל אותם בתים שאינם עשויים לידירה לא אסרה התורה.
ולחייב שרי ארוות ואוצרות. ורבינו חיים בהן היה מביא ראיה להתיר, מדגרסינן בירושלמי: אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו, הא במקום שנהגו למכור – מוכר אף לבית
דירה, ומשכיר אף לבית דירה. והיה נראה לו הטעם, דבחוץ לארץ לא מיקרי "ביתך", אלא בארץ. וקשו בה טובא: חדא, כי אין נראה לרבינו יצחק שיגרע ישראל בחוץ לארץ מגוי, דאפילו
למאן דאמר אין קנן לגוי בארץ ישראל, בחוצה לארץ מיהא יש לו קנן! ועוד קשה לרבי יהודה, דגבי מוזה דכתיב "ביתך", הכי נמי תימא דמי שיש לו בית בחוצה
לארץ

1 משפירין להם פתים, אבל לא משכירים להם שדות. ובהוין לארץ,
2 מוכרין להם פתים ומשפירין להם שדות, דברי רבי מאיר. רבי יוסי
3 חולק ואומר, בארץ ישראל משפירין להם פתים ולא גזרו משום
4 מכירה, אבל לא משכירים להם שדות. ובסוריא מוכרין להם פתים,
5 ומשפירין שדות. ובהוין לארץ מוכרין אלו ואלו.
6 המשנה מלמדת באיזה אופן מותר להשכיר בית לנכרי. ממשכה
7 המשנה: אף במקום שאמרו חכמים שמתיר להשכיר בית לנכרי, לא
8 לצורך בית דירה אמרו כן, מפני שהוא מכניס לתוכו עבודת
9 כוכבים, ודבר זה אסור, שנאמר (דברים טו) ולא תביא תועבה אל
10 ביתך, וכיון שהיה בעלות הישראל, יש בזה איסור, אלא מותר
11 להשכיר לו רק כדי שישמור שם תבן או עצים.
12 המשנה מלמדת את האיסור להשכיר לנכרי בית מרחץ: וכל מקום
13 – אפילו בחוץ לארץ, לא ישכיר לו את המרחץ, מפני שאף אחר
14 השכרתו הוא נקרא על שמו של הישראל, ויחשבו בני אדם
15 שנחממים שם מים בשבת בשליחות בעליו הישראלי.

גמרא

16 שנינו במשנה: אין משכירין להם בתים בארץ ישראל, ואין צריך
17 לומר שדות. שואלת הגמרא: מאי און צריך לומר שאין משכירין
18 שדות, כלומר, מדוע פשוט שהשכרת שדה חמורה מהשכרת בית.
19 משיבה הגמרא: אילימא – אם נאמר שזהו משום דבמכירת שדה
20 אית פה תרתין – יש שתי איסורים, תדא – איסור אחד, תניתן הניית
21 קרקע לגוי שזהו לאו של 'לא תחנם' (דברים א). ותדא – ואיסור אחד
22 ונוסף, דקא מפקע לה ממצעו – שעל ידי המכירה לנכרי הוציא
23 את השדה ממצות מעשר שיש בה כשהיא ביד הישראל, ולכך פשוט
24 שאם גזרו חכמים על השכרת בית, אף שבמכירתו לגוי יש רק איסור
25 של לא תחנם, אין צריך לומר שגזרו כן בשדה, שבמכירתה עוברים
26 בשני איסורים.

27 שואלת הגמרא: אי הכי – אם כך, שהחילוק הוא בין איסור אחד
28 לשני איסורים, הרי במכירת פתים נמי [גם] איקא תרתין – יש שני
29 איסורים, תדא, שנותן לגוי הניית קרקע בארץ ישראל, ותדא, דקא
30 מפקע לה ממוזוה – שמפקיע את הבית ממצות מוזה.
31 משיבה הגמרא: אמר רב משרשיא, מצות מוזה אינה חובה על
32 הבית, אלא חובת האדם הדר הוא, וכיון שמעולם לא היה חייב על
33 הבית עצמו, לא שייך לומר שהפקיעו ממצות מוזה, אלא כשדר בו
34 יהודי עליו לקבוע מוזה, וכשדר שם גוי אין עליו שום חוב כלל.
35 שנינו במשנה: בסוריא משפירין להם פתים בו, אבל לא מוכרים
36 להם בתים.

37 שואלת הגמרא: כיון שהשכרת בתים בסוריא מותרת, מאי שנא –
38 במה שונה מכירה של בתים בסוריא, דלא – שאין מוכרים להם.
39 משיבה הגמרא: גזרו על מכירת בתים בסוריא משום חשש מכירה
40 דארץ ישראל, שבוה יש איסור 'לא תחנם' (דברים א).
41 שואלת הגמרא: אי הכי, משפירות נמי נגזר – נאסור השכרת
42 בתים בסוריא, מחשש השכרה בארץ ישראל, שבוה כבר גזרו ואסור
43 מחשש שיבואו למכור להם בתים בארץ ישראל, שזהו איסור תורה.
44 משיבה הגמרא: היא גופה – השכרת בתים בארץ ישראל אסורה רק
45 משום גזרה, שמא יבוא למכור, ואנן ניקום ויניגזר גזרה לנגרה –
46 וכי אנו נקום ונגזור גזירה נוספת ועל השכרה בסוריא מחשש
47 שיעברו על הגזירה הראשונה (השכרה בארץ ישראל), והרי אין
48 חכמים גוזרים איסור אלא במקום שיש חשש לעבירה דאורייתא,
49 ואין עושים גזירה לגזירתן.

50 הגמרא שואלת שמצינו לרבי מאיר שגוזרים גזירה לגזירה. שואלת
51 הגמרא: והא שכירות שדה בסוריא, הגזרה לנגרה היא, וקא
52 נגזרין, שהרי איסור השכרת שדה בסוריא הוא גזירה משום השכרה
53 בארץ ישראל, שאסרוהו בגזירה מחשש מכירה בארץ ישראל,
54 ומדוע בשכירות בתים אין גוזרים.
55 הגמרא מבארת את שיטת רבי מאיר באופן אחר: הך, לגבי השכרת
56 שדה בסוריא, לאו גזרה הוא – אין האיסור מדרבנן משום גזירה,
57

58 אלא הטעם הוא משום דקסבר רבי מאיר שביבוש של יחיד, שמייה
59 ביבוש – נחשב כיבוש, ולכן גם סוריא שנכבשה על ידי דוד המלך
60 ללא שישים ריבוא מישראל ושלא על פי הדיבור, יש בה קדושת
61 ארץ ישראל, ולכן אסור מהתורה למכור בה בתים ושדות. ואף
62 שבארץ ישראל סובר שגוזרים לאסור שכירות משום מכירה בין
63 בתים ובין בשדות, מכל מקום בסוריא הקילו חכמים בגזירתם,
64 ודוקא בשדה, דאית ביה תרתין – שיש בה שני איסורים אם ימכרנה
65 לנכרי, גזרו ביה רבנן שכירות משום מכירה, אבל מכירת פתים,
66 דלית בהו תרתין, אלא רק איסור אחד של לא תחנם, לא גזרו בהו
67 רבנן שכירות משום מכירה.
68 שנינו במשנה: ובהוין לארץ וכו' מוכרים להם בתים ומשכירים להם
69 שדות, דברי רבי מאיר.

70 הגמרא מבררת מדוע בתים מותר אף למכור, ושדות מותר רק
71 להשכיר. מבארת הגמרא: שדה, דבארץ ישראל אית ביה תרתין –
72 יש בה שני איסורים, גזרו בהו רבנן בחוץ לארץ, שלא למכרה,
73 מחשש שיבואו למכור גם בארץ ישראל, והתירו רק להשכיר. אבל
74 פתים, דאפילו בארץ ישראל, לית בהו תרתין – אין בהם שני
75 איסורים, אלא אחד, לא גזרו בהו רבנן, והתירו אף למכור.
76 שנינו במשנה: רבי יוסי אומר בארץ ישראל משפירין להם פתים
77 וכו' אבל לא שדות.

78 הגמרא מבררת מה ההבדל לרבי יוסי בין בתים לשדות. שואלת
79 הגמרא: מאי טעמא – מה הטעם של רבי יוסי שמתיר להשכיר בתים
80 לנכרי בארץ ישראל ולא חושש משום מכירה, ובשדות חושש ואסור
81 להשכיר. מבארת הגמרא: שדות, דבארץ ישראל אית בהו תרתין –
82 יש בהם שני איסורים, גזרו בהו רבנן השכרה משום מכירה. אבל
83 פתים דאפילו בארץ ישראל לית בהו תרתין, אלא רק איסור אחד,
84 לא גזרו בהו רבנן השכרה משום מכירה.

85 שנינו במשנה: רבי יוסי אומר וכו' ובסוריא מוכרין וכו' בתים
86 ומשכירין שדות.

87 שואלת הגמרא: מאי טעמא – מה טעמו של רבי יוסי שמתיר למכור
88 לנכרי בתים בסוריא, אבל אסור למכור שם שדות. משיבה הגמרא:
89 קסבר רבי יוסי שביבוש יחיד לא שמייה ביבוש ואין לסוריא קדושת
90 ארץ ישראל, ומהתורה מותר למכור בה בתים ושדות, ושדה,
91 דבארץ ישראל אית ביה תרתין – יש בה שני איסורים, גזרו בהו רבנן
92 לאסור את מכירתה בסוריא משום ארץ ישראל. אבל מכירת פתים,
93 דאפילו בארץ ישראל לית בהו תרתין – אין בהם שני איסורים, אלא
94 איסור אחד, לא גזרו בהו רבנן לאסור מכירתם בסוריא.

95 עוד שנינו במשנה: רבי יוסי אומר ובהוין לארץ מוכרין וכו' אלו
96 ואלו, והיינו בתים ושדות.

97 מבררת הגמרא: מאי טעמא דרבי יוסי, שמתיר למכור בחוץ לארץ
98 אפילו שדות. מבארת הגמרא: ניין דמרחק – שחוץ לארץ היא
99 רחוקה מארץ ישראל, לא גזרינן כלל לאסור שם, שאין חשש שיטעו
100 לדמות ולהתיר גם בארץ ישראל.

101 הגמרא מבררת את ההלכה: אמר רב יהודה, אמר שמואל, הלכה
102 כרבנן יוסי שבחוץ לארץ מוכרים בתים ושדות, ובסוריא מוכרים
103 בתים ומשכירים שדות, ובארץ ישראל רק משכירים בתים. אמר רב
104 יוסף וכלבד שלא יעשה שבוה – שלא ימכור בסוריא ולא ישכיר
105 בארץ ישראל כמה בתים (באותה שורה) לנכרים שעל ידי כך תהא
106 שם שכונה של נכרים. מבררת הגמרא: וכוה בתים נחשבים לשבוה.
107 מבארת הגמרא: ששנינו מפי תנא שלימד, אין שבוה פחותה
108 משלשה בני אדם, ומותר למכור רק בית או שתים ולא שלשה.

109 שואלת הגמרא: אם יש איסור לעשות שכונה של נכרים איך התרנו
110 למכור בית אחד לנכרי אחד, ולחוש דלמא אויל האי ישראל ומובין
111 לחד עובד כוכבים – נחששו שמא ילך הישראל וימכור בית אחד
112 לנכרי אחד (בהיתר) ואויל היאך ומובין לה לתרי – וילך הנכרי
113 שקנה, ויחלק את דירתו לשלשה חלקים וימכור שני חלקים לשני
114 נכרים נוספים ואת החלק השלישי ישאיר לעצמו, ונמצא שיש כאן
115 שכונה של נכרים. משיבה הגמרא: אמר אבין, אין לחשוש בדבר זה

לארץ יפטר מן המזוזה? הא אמר בפרק "התבלת" (מנחות מד, א): השוכר בית בחוץ לארץ כל שלשים יום פטורה מן המזוזה, מכאן ואילך חייבת, והטעם כדפרישית לעיל, שסוברים העולם שהיא שלו, משמע דאם היא שלו חייבת מידו ועוד קשיא לרבינו יצחק על הירושלמי מאותה תוספתא שהבאתי לעיל, דקתני רישא: (איך) משכירין להם בתים ולא שדות וכרמים, ואין נוהגין להם ערבות וקבלות, אחד הכותים ואחד הגויים. במה דברים אמורים – בארץ ישראל, ובסוריא מוכרין בתים ומשכירין שדות, ובחוץ לארץ מוכרין אלו ואלו. כאן ובאן לא ישכיר ביתו לגוי, מפני שידוע שמכניס לתוכו עבודה זרה. אלמא, אף במקום שמוותר למכור אסור להשכירו מידו נראה לרבינו יצחק דהירושלמי שהביא רבינו חיים ראייה גמורה היא. ומן התוספתא לא קשיא מיד, ד"כאן ובאן" קאי אארץ ישראל

1 וסוריא, ואף תנא קמא דמתניתין נמי סבר הכי
2 דאסור בהירייהו מכירת בתים, אבל בחוצה
3 לארץ שהתירו למכור – מותר להשכיר,
4 כדאייתא בירושלמי. ולא מטעמיה דרבינו חיים,
5 אלא הטעם מפרש הרב רבינו אלחנן, מפני
6 כשאמרה תורה "לא תביא תועבה אל ביתך"
7 איכא למימר לא אסור אלא בבית הישראלי
8 עצמו שהוא דר בתוכו בעודו דר בו, ואפילו
9 בארץ ישראל. כמו במזוזה, שאינו חייב בה אלא
10 בביתו בעודו דר בו, אבל השוכר בית אף בארץ
11 ישראל פטור מן המזוזה מן התורה, ורבנן הוא
12 גודרו שלא להשכיר לגוי מפני שמכניס לתוכו
13 עבודה זרה. והשתא דדוקא בתים העושים
14 לדירה אבל אינם עושים לדירה לא גזרו, ולכך
15 התירו להשכיר ארוות ואיצרות, וכין דשכירות

16 בית דירה אינו אסור אלא מדרבנן אף בארץ, אם כן בחוצה לארץ הקלו. **מא** טעמא אריסא אריסותיה קא עביד – הקשה רבינו יהודה מהדיא דתנן בפרק קמא דשבת (יח, א) אמר רבן שמעון בן גמליאל: נוהגין היו של בית אבא שהיו נוהגין כלים לכבוס גוי שלשה ימים קודם השבת, ופליגי אבית הלל דאמרי התם שמוותר עם השמש, אלמא לית ליה לרבן שמעון בן גמליאל קבלנא קבלותיה עבידו ותיירי: לא סוברה שהלכה כן, אלא מחמיר בעצמו היה. וכן פירש רש"י לשם. אכן שוב הקשה רבינו יהודה, דאם כן בפרק שני דביצה (כא, ב) דקדשיב שלשה דברים שהיו מחמירין בבית רבן גמליאל בבית שמאי, אמאי לא קא חשיב נמי האי? שהרי רבן גמליאל דיבנה הוא (אבי) אביו של רבן שמעון בן גמליאל! ואומר דבביצה לא איירי אלא במידי דיום טוב, אבל במילי דשבת איכא טובא. ולפי זה נראה מה שהקשה רבי אלחנן דאמאי לא קיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל בהדיא דפרק קמא דשבת, דדא רבנא אהיית (כבא בתרא קעד, א): כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתו הלכה כמותו. אלא לאחריים ודאי לא היה מחמיר אלא לעצמו. **אריסא** אריסותיה קא עביד – פסק רבנא עם הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, דאמרו: אריסא אריסותיה קא עביד, ומתוך כך התיר לישראל שנתן ביתו לעשותו בקבלנות, לבנות בו אפילו בשבת. וקל וחומר נמי הוא, דהשתא אריסות שדה שחלק הישראל משיבין במלאכה שרי, קבלנות שאין בו שבח לישראל כלל במה שממחר נכרי לעשות קבלנותו לא כל שכן דנימא קבלנא קבלותיה קעביד? ועוד הביא רבינו תם ראייה מהדיא דפרק קמא דשבת (יז, ב) דשרי בית הלל ליתן כלים לכבוס וערות לעבדן עם השמש, ואפילו מידי דפרהסיא שרו להם, דדא הוהא ברייתא דאית ליה בגמרא התם (יח, א) דאסור ליתן חטין לתוך הריחים של מים אלא כדי שיטחנו מבעוד יום, מוקי לה תלמודא בבית שמאי, אבל לבית הלל שרו ואף על פי משמעת קול. ועוד תניא התם (יט, א) גבי ספינה: פוסק עמו על מנת לשבות, רבן שמעון בן גמליאל אמר: אינו צריך, שהגוי לא יניח לעשות קבלנותו בשביל הישראל. ולפי זה צריך עיון בהדיא דפרק "מי שהפך" (מועד קטן יב, א) דאמר שמואל: מקבלי קבלת, בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר. אכן רבינו תם מוקי לה לכולהו דהך שמעתא באבא, ומפרש לה הכי: אמר שמואל מקבלי קבלת באבא בתוך התחום אסור כו'. אמר רב פפא: אפילו חוץ לתחום נמי לא אסור דשרי אלא היכא דליכא מתא דמקרבא להתם, אבל איכא מתא דמקרבא להתם אסור, פירוש: לפי שיראו בני העיר מלאכתן כשילכו לשם. אמר רב ששת: וכי ליכא מתא דמקרבא נמי לא אסור דשרי אלא בשבתות וימים טובים דלא שכיח אינשי דאולי מדוכתא לדוכתא, פירוש: או מותר חוץ לתחום על ידי קבלנות גוי, אבל בחולו של מועד דשכיח אינשי דאולי מדוכתא לדוכתא אסור. וכל שכן בחול גמור, אלא חול המועד לרבותא נקט, דאף על גב דלא שכיח דאולי כולי האי אסור. ולפי זה כל מה שאסור לשם היינו באבא דוקא, בדאבא החמירו יותר כדמוכח התם בריש פירקא, אמר רב ששת בריה דרב אידי: זאת אמרת דברים המותרים בחולו של מועד אסורין בימי אבלו, ותניא כוותיה. והוא עובדא דמר זוטרא דבנו ליה אפדנא – בימי אבלו חוץ לתחום בשבתות וימים טובים הוה, ומטעם שהתרנו. עד כאן שיטת רבינו תם. ורבי יצחק פירש דקבלנות דבית אסור, והיה דוחה כל ראיית רבינו תם. דמהדיא דערוות לעבדן אינה ראייה, דכיון דהוהא תלוש ומלאכה ביד אחריים – מותר, דאפילו באבילות כבהאי גוונא שרי, כמו שפירש דתניא התם (יא, א): (א) היתה מלאכתו ביד אחריים – בביתו לא יעשה, בבית אחר יעשה. וריחים נמי אינה ראייה לכאן, דהתם ששם החטים לתוך הריחים הם נטחנים מאליהן, ולא דמי לגוי העושה מלאכה בידיים דומה כמי שישראל מצוה לו לעשות בשבת. וגם לא דמי לתוך דשכירות שדה דשמעתין, דלעולם הוא רגילות לקבל שדה באריסות למחצה לשליש ולרביע, אבל בבנין בית רגילות לשכור מידי יום יום, והרואה אינו אומר קבלותיה עביד אלא שכייר יום ניהו. ועוד דבירושלמי דפרק קמא דשבת משמע דקבולת דבית אסור בין באבא בין בשבת, והכי אייתא התם: אמננים גויים שהיו עושים עם ישראל – בתוך ביתו אסור, בתוך בתיהם מותר. אמר רבי שמעון בן אלעזר: במה דברים אמורים – בקבולת, אבל בשכיר יום אסור. במה דברים אמורים – בתלוש, אבל במחומר אסור. בעיר אחרת בין כך ובין כך מותר. ומדו "בין כך ובין כך" אמר רבי אילא: בין בתלוש בין במחומר, ובלבד בקבולת. רבי שמעון בן ביסנא בשם רבי אחא אמר: בשבת ובאבל ובעבודה זרה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. אלמא פסיק הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר בעירו במחומר דאסור אף בקבולת, והוא הדין בתוך התחום. ולא מבעיא הבנין עצמו דאסור, אלא אף לפסול האבנים לתקן הקירות, ואפילו רחוק מן החומה ואפילו בביתו של גוי אסור, כיון דלצורך מחומר הוא, דהא במחומר כהאי גוונא פליגי ופסיק הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, דאילו לעשות הבנין עצמו – אפילו רבנן מודו דאסור, דברשות ישראל הוא, ולא שרו אף תלוש אלא בביתו של גוי, כגון כלים לכבוס שמתקנם ביד גוי. ואף על פי שהלכה כרבי שמעון בן אלעזר בקבולת, מכל מקום באריסות שדה אין הלכה כמותו אלא כרבן שמעון בן גמליאל, דהא סתם לן תנא דמתניתין כוותיה, והטעם מפרש: דאריסא אריסותיה קא עביד. ורבינו תם, אף על פי שהקל בקבולת החמיר על עצמו, וכשבנה ביתו לא הניח גוים לבנות בשבת אף על פי שהיו עושים בקבלות. והרב רבינו משה היה נוהג טעם, דלחכי מותר באריסות שדה, דכיון שאינו נוטל מעות בשכרו אלא נוטל בגוף הקרקע – דמי לשותף, אבל בקבלנות דבית שנטול מעות בשכרו – לא הוי כשותף ואסור. ולהכי קאמר הכא דמרחץ אסור דאריסותא למרחץ לא עביד אינשי, דכיון שנטול מעות בשכרו ודאי שייך לטול זה בגוף המרחץ – אסור. ולפי זה יש להתיר להשכיר ריחים לגוי היכא שנטול בקמח לפי חלקו ואינו נוטל מעות, דהיי כמו שחפני. ומסקנא דשמעתא שמענין מהכא דקבלת תלוש מותר אלא בתוך ביתו של גוי, אבל במחומר אינו מותר אלא חוץ לתחום. אבל תוך לתחום אסור. **אבל** לגוי מאי שרי – תימה: מאי קא עביד? דלמא נקט כותי וכל שכן לגוי? ויש לומר: דמשמע ליה מרשבך גוי דמיידי ביה רבן שמעון בן גמליאל ומתניתין נקט כותי, דוקא קתני. עוד יש לומר: דסבירא ליה דסבר דבגוי שרי מדאיירי בכותי, דאי בגוי אסור – לישמעינן גוי דלית ביה אלא חרא דנקראת על שמו, וכל שכן כותי דאית ביה תרתי, דאית ביה נמי "לפני עור" כדאמרין בסמוך. עוד פירש הרב רבינו אלחנן, דדייק ממתניתין, דשריא שדהו לגוי וליכא מאן דפליג. ומהאי טעמא נראה נמי דקאמר לעיל גבי מילתיה דרבן שמעון בן גמליאל: אבל שדהו לגוי שרי, דלאו אמילתיה דייק, דהא דנקט מרחץ במילתיה איכא למימר דדוקא מרחץ אבל שדהו אפילו לבותי אסור משום שעושה בו מלאכה בחול המועד.

עבודה זרה דף כא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלג

מאי – מה הדין, בודאי שרי – מותר. מבררת הגמרא: מאי מעמא –
מה הטעם שבשדה אין חוששים שהעובד כוכבים יעשה בה מלאכה
האסורה בשבת והרואה יסבור שבשליחות ישראל הוא עושה כן.
מבאר הגמרא: אריסא אריסותיה קעבד – פועלי השדות נקראים
'אריסים' ששכרם אינו קצוב מתחילה, אלא נוטלים תמורת עבודתן
חלק מן הפירות וחצי או שליש או רבעו. ואם כן עליו מוטל לעשות
את כל עבודות השדה ולא על הישראל, ואף הרואה יסבור שהשוכר
אריס הוא ואינו שלוחו של בעל הבית בזה.
שואלת הגמרא: מרחין נמי – גם השכרת מרחץ יש להחזיר מטעם זה,
שכן אמרי, אריסא אריסותיה קעבד – יאמרו האנשים שהנכרי
עובד באריסות ומקבל שכרו מדמי המשתמשים במרחץ, ומה שעובד
בשבת אינו מחמת שליחות הישראל אלא מדעת עצמו בכדי להגדיל
את חלקו. משיבה הגמרא: אריסא דמרחין לא עבדי אנשי – אין דרך
להעסיק פועלים במרחץ באופן של אריסות אלא רק בשכירות לימים
או לשעות, ולפיכך אסור להשכיר המרחץ לנכרי שכן יאמרו הרואים
שבשליחות הישראל הוא עובד.
הגמרא מביאה ברייתא לגבי השכרת שדה לכותי: תניא בברייתא,
רבי שמעון בן אלעזר אומר, לא ישכיר אדם את שדהו לכותי,
מפני שנקראת על שמו – סבורים שהשדה שלו וכותי זה ששכרו
עושה בו מלאכה פחולו של מועד, והרואים סבורים שהישראל
שלחו באיסור.
מדייקת הגמרא: ממה שנאמר בברייתא 'לא ישכיר שדהו לכותי',
משמע שהאיסור הוא רק לכותי, אבל להשכיר שדה לעובד
כוכבים, מאי – מה הדין, בודאי שרי – מותר, והטעם, משום דאמרי
– שאומרים הרואים, אריסא אריסותיה עבד – שהנכרי עובד בשדה
באריסות, ומה שעובד בשבת אינו בשליחות הישראל אלא על דעת
עצמו כדי להגדיל את חלקו.
שואלת הגמרא: אי הכי, בותי נמי אמרי אריסותיה עבד
– אף כאשר יראו את הכותי עובד בשדהו יאמרו שאריס הוא, ואינו
שלוחו של הישראל, ומדוע אסור להשכיר לו שדה.

וקתמא – ומשנה זאת שנשנתה בסתם, הרי היא קרבי מאיר, הסובר
שבארץ ישראל אין משכירים בית לנכרי, דאי – שאם נאמר
שנשנתה המשנה בשיטת רבי יוסי, הרי הוא טובר דבכל דוקתא
מוגרי – שבכל מקום מותר להשכיר בית לנכרי אפילו בארץ ישראל.
שנינו במשנה: ובכל מקום לא ישכור וכו' לו את המרחץ מפני
שהוא נקרא על שמו. הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תניא
בברייתא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא ישכור אדם את
מרחצו לעובד כוכבים, מפני שאף לאחר שהשכירו עדיין המרחץ
נקרא על שמו של הישראלי, שאין יודעים שהשכירו, ועובד כוכבים
זה ששכרו, עושה בו מלאכה האסורה בשבתות וימים טובים,
כגון שמחמם את המים, והרואה הסבור שהמרחץ של הישראל,
נראה לו שהנכרי הוא שלוחו, והישראל עבר על איסור חכמים בכך
שצויה לעובד כוכבים לעשות לו מלאכה בשבת.
מדייקת הגמרא: מדברי רבן שמעון בן גמליאל בברייתא שנקט את
האיסור להשכיר מרחץ דווקא בעובד כוכבים, משמע דווקא בו
נאמר האיסור, אבל לכותי מאי – מה הדין, בודאי שרי – מותר
להשכיר לו, שהרי הכותים אינם עוברים על דברי תורה ואינם עושים
בשבת וביום טוב מלאכה האסורה במפורש בתורה כמו להבעיר אש
לחמם את המים. ולכן אין לחוש מלהשכיר לו, שהרי בותי, אומר
עבד פיה מלאכה – מתי יש לנו לחוש שהוא יעשה מלאכה
במרחץ לחמם את המים, רק פחולו של מועד ו-חול המועד, שבזמן
זה האיסור מלאכה אינו מפורש בתורה ונלמד רק מדרשת חכמים,
והכותים אינם מקיימים את מה שאינו כתוב מפורש בתורה. אולם
מחמת זאת אין לנו לחשוש על הרואה שיסבור שהכותי הוא שלוחו
של הישראל לעשות לו מלאכה אסורה, שהרי פחולו של מועד, אנו
נמי עבדין – אנו גם עושים מלאכה זו של חימום המים במרחץ לפי
שהדבר מותר.
עוד מדייקת הגמרא: מדברי רבן שמעון בן גמליאל בברייתא שנקט
את האיסור להשכיר לעובד כוכבים דווקא במרחץ, משמע שרק
במרחץ נאמר איסור זה, אבל להשכיר את שדהו לעובד כוכבים

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שני עמ' א

לבנותם עמדם, מכל מקום הניע לבישה – כשהגיע לבנות את הכיפה
שלהם דהיינו בנין העשוי כמין קשת שמעמידין בה עבודת כוכבים,
אסור לבנות.
גמרא
הגמרא מביאה את שיטת רב במכירת חיה גסה לגויים, ומקשה על
כך ממשנתינו: אמר רב חנין בר רב חסדא, ואמרי לה אמר רב חנן
בר רבא אמר רב, חיה גסה חרי היא כבהמה דקה לענין פירכוס.
אבל לא למכירה – אבל לגבי מה ששנינו במשנה לעיל (ד) שבהמה
גסה אסור למכרה לגויים ובהמה דקה תלוי במנהג המקום, אין דין
חיה גסה כבהמה דקה אלא דינה כבהמה גסה ואסור למכרה לגויים.
ואני אומר – רב חנן אומר שהוא עצמו חולק וסובר שאף למכירה
דין חיה גסה כבהמה דקה ומקום שנהגו למכור מוכרין ומקום
שנהגו שלא למכור אין מוכרין.
הגמרא מקשה על רב ממשנתינו. מקשה הגמרא: הנין, אין מוכרין
להן דובין ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים. מדייקת
הגמרא: מעמא דאית ביה נזק לרבים – הטעם שאסור למכור דובין
ואריות הוא משום שיש בהם נזק לרבים, הא לית ביה נזק לרבים –
אבל דובין ואריות שאין בהם נזק לרבים כגון ארי תרבות שגדל בבית
אדם, שרי – מותר למכור להם, אם כן מוכח ממשנתנו שמוותר
למכור להם חיה גסה וכפי שסבר רב חנן בר רבא וקשה לרב.
מתרצת הגמרא: אמר רבה בר עולא, משנתנו שמבואר בה שארי
תרבות מותר למכור להם, עוסקת בארי שבויר שאינו ראוי למלאכה

הגמרא חוזרת לדון בענין ספיקם של בני הישיבה, שהסתפקו שמה
אסור למכור שור פטם מחשש שהגוי ישהה אותו בביתו עד שיהא
ראוי למלאכה. שואלת הגמרא: ובי משחי ליה – האם לאחר שישחה
את השור, קריא ועבד מלאכה – יתחזק ויעשה מלאכה. משיבה
הגמרא: אמר רב אשי, אמר לי זבדא – אדם שהייתה מלאכתו
בפיטום שוורים, פר תורא משחינן ליה ועבד על חד תרין – שור
שפיטמוהו, אנו משהים אותו וממתינים שיכחיש, ואז הוא עושה
מלאכה כפליים משור רגיל.

משנה

משנתנו מבאר שאין מוכרים לגויים וכן אין בונים עימהם דבר שיש
בו נזק לרבים.
אין מוכרין להם – לגויים, דובין ואריות, וכל דבר שיש בו נזק
לרבים, כגון כלי מלחמה חרות ורמחים.
אין בונים עמהם פסילין – טירה גבוהה של מלכים, ושם יושבים
לדון בני אדם למיתה ומפילים אותם משם ומתים. וכן אין בונים
עימהם גרדום – בית וועד שדנים בו נפשות להריגה. ואיצטדייא –
הוא מקום שעושים לשחוק שנלחמים שוורים בבני אדם והורגים
אותם. ובימה – בנין גבוה וצר כעין מגדל, ועשוי לדחוף משם איש
להמיתו. כל אלו אין בונים עמהם כדי שלא ייתפש ישראל שם, שאם
לא יהיה להם מקום מזומן אולי יזדמן הצלה לישראל הנתפש בידם.
אבל בונים עמהם בימוסאות – היינו בימה של אבן אחת שמקריב
עליה זבחים לעבודה זרה. ובית מרחצאות. אמנם אף שמוותר